

Datum

Dnr

2024-12-17

VAL-398-2024

Sametinget; Vägledande ställningstagande om avskärmning av platsen för valsedlar och valsedlarnas ordning i valsedelställen

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Sammanfattning

I en vallokal ska det finnas en lämplig avskärmad plats med valsedelstall där varje väljare kan ta sin valsedel utan insyn. Det är valnämnden som beslutar hur valsedelställen ska placeras i lokalen för att väljarna ska kunna ta sina valsedlar utan risk för insyn.

Avskärmningen måste anpassas efter lokala behov och förutsättningar men följande krav bör uppfyllas.

- Avskärmningen ska inte försvåra väljarens möjligheter att läsa texten på valsedlarna
- Valsedelställen och skärmarna ska placeras så att ingen insyn kan ske från något håll
- Det måste finnas minst en avskärmad plats som kan nås av personer som använder rollator, rullstol eller liknande hjälpmedel
- Samtliga valsedlar ska finnas tillgängliga på en och samma plats i eller i anslutning till lokalen. Om valsedlar presenteras på flera platser ska samtliga valsedlar finnas tillgängliga på alla platser.

Valmyndigheten rekommenderar att valkuvert delas ut efter att väljaren har tagit sin valsedel.

Trots eventuell köbildning ska väljare kunna ta sina valsedlar utan att bli störda eller känna sig iakttagna.

Under den tid som röstmottagningen pågår i en vallokal ska valnämnden tillhandahålla valsedlar för de grupper, partier eller liknande sammanslutningar vars kandidater har registrerats för valet. För att upprätthålla förtroendet för valsystelet och för att det ska vara lätt för väljaren att hitta bland valsedlarna ska valsedlarna presenteras på ett likformigt sätt.

Gällande rätt m.m.

Under den tid som röstmottagningen i vallokalen pågår ska valnämnden tillhandahålla valsedlar för de grupper, partier eller liknande sammanslutningar vars kandidater har registrerats för valet. I anslutning till vallokalen ska det ordnas en lämplig avskärmad plats

Datum

Dnr

2024-12-17

VAL-398-2024

där valsedlarna ska läggas ut och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar utan insyn. Kan platsen inte anordnas i anslutning till vallokalen får den i stället ordnas inne i lokalen. Valsedlarna ska presenteras på ett likformigt sätt. (3 kap. 12 a § sametingslagen, 1992:1433)

Av förarbetena framgår att röstmottagarna ska tillgodose att kravet på tillhandahållandet av valsedlar efterlevs under röstmottagningen. I detta ingår även att hålla ordning bland valsedlarna bakom avskärmningen. Det ska inte göras någon åtskillnad mellan placeringen av valsedlarna utan alla valsedlar ska tillhandahållas på ett likformigt sätt, på en och samma plats. Exakt hur det ska gå till är en praktisk fråga. Det kan till exempel handla om att placera valsedlarna i bokstavsordning. (prop. 2023/24:92, s. 89)

Valmyndighetens bedömning

Det är valnämnden som beslutar hur valsedelställen ska avskärmas och vilken typ av avskärmning som ska användas. Det finns utrymme för viss flexibilitet men Valmyndigheten anser att valnämnden ska sträva efter att så långt som möjligt använda samma typ av avskärmning i alla vallokaler. Oavsett vilken utformning av valsedelställe och avskärmning valnämnden väljer ska väljaren ha tillgång till samtliga valsedlar på en och samma plats. På denna plats ska en väljare åt gången kunna hämta sin valsedel utan insyn. Presentationen av valsedlarna ska dessutom framstå som likformig för väljaren. Om valsedlar presenteras på flera avskärmade platser ska samtliga valsedlar finnas tillgängliga på alla platser.

Avskärmningen och dess placering

Valmyndigheten bedömer att en skärm som står på golvet eller på ett bord och omsluter valsedelställen utgör en tillräcklig avskärmning. Även andra typer av avskärmningar kan ge ett effektivt insynsskydd.

En fördel är om utformningen av avskärmningen är sådan att det går att se om någon befinner sig bakom den. Det blir då enklare för röstmottagarna som har att hålla ordning bland valsedlarna.

Det är viktigt att tänka på att avskärmningen av valsedelställen kan begränsa ljusinsläppet och därmed göra det svårare för väljarna att läsa texten på valsedlarna. Av denna anledning bör det inte vara ett tak på avskärmningen som ytterligare riskerar att skugga valsedlarna. Det innebär också att avskärmningen inte kan vara för hög. I de fall tillgängligheten begränsas måste någon form av belysning ordnas.

För att förhindra insyn från andra väljare som står i kö rekommenderar Valmyndigheten att avskärmningens samtliga sidor är lika höga. Om det behöver användas flera valsedelställen är det bra om avskärmningen är längre vid sidorna än valsedelställen för att förhindra insyn från sidan. Om avskärmningen placeras på ett bord är det viktigt att den inte kan falla av bordet.

Datum

Dnr

2024-12-17

VAL-398-2024

För att undvika problem på grund av köbildning är det bra att i förväg planera var kön ska gå och att genom exempelvis markeringar på golvet visa det. Trots eventuell köbildning ska väljare kunna ta sina valsedlar utan att bli störda eller känna sig iakttagna.

Utgångspunkten är att de avskärmade valsedelställen ska placeras i anslutning till en vallokal. Om det inte är möjligt får de placeras inne i lokalen. Förutsatt att samtliga krav enligt bestämmelsen om den avskärmade platsen i övrigt är uppfyllda bör det även vara möjligt med en lösning där avskärmningen med valsedelställe är placerad i nära anslutning till en valskärm.

Om det ska ställas upp flera uppsättningar av valsedelställe på ett röstmottagningsställe ska dessa inte ställas för nära varandra för att undvika insyn mellan avskärmningarna. Syftet med avskärmningen är att förstärka valhemligheten, men reglerna om avskärmningar får samtidigt inte leda till försämrad tillgänglighet. Det måste finnas minst en avskärmd plats som kan nås av personer som använder rollator, rullstol eller liknande hjälpmedel.

En fördel är om valsedelställen kan ställas mot en vägg, med avskärmningen utåt, för att minska insynen. De måste då ställas så att det är möjligt att komma fram med en rullstol, rollator eller liknande hjälpmedel.

De avskärmade valsedelställen ersätter inte valskärmarna. Väljaren ska gå bakom en valskärm och göra i ordning sin röst för att skydda sin valhemlighet. För att undvika att det avskärmade valsedelstället används som valskärm rekommenderar Valmyndigheten att utdelning av valkuvert görs efter det att väljaren tagit sin valsedel.

Valnämndens ansvar för att tillhandahålla valsedlar

Valnämnden ska tillhandahålla samtliga valsedlar vid röstmottagning i vallokal. I detta ingår att säkerställa att de valsedlar väljarna ska ha tillgång till inte tar slut samt att valsedlar inte göms eller tas bort under röstmottagningen.

Valsedlarna ska presenteras på ett likformigt sätt och på en avskärmd plats.

Utgångspunkten är att det ska vara lätt för väljarna att hitta valsedlarna och lätt för röstmottagarna att hålla ordning bland valsedlarna. Det är valnämnden som ansvarar för att bestämma ordningen bland valsedlarna i valsedelställen, exempelvis bokstavsordning. I detta behöver valnämnden bland annat ta hänsyn till att det kan finnas flera listor för en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning, så att ordningen bland valsedlarna blir tydlig för väljarna. För att underlätta för väljarna och röstmottagarna bör valsedlar stå i valsedelställe. Röstmottagarna ska snabbt kunna se om någon valsedel fattas eller om det på annat sätt blivit oordning i valsedelstället.

Datum

Dnr

2024-12-17

VAL-398-2024

Detta vägledande ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens kanslichef.